

Govorna vaja – Odiseja

Predstavila vam bova ep o Odiseju in njegovem desetletnem vračanju domov s Trojanske vojne. Sam zaplet in vrh zgodbe temelji na zameri bogov, predvsem Pozejdonu, Odiseju in njegovi posadki.

ZBOROVANJE BOGOV. ATENA PRI TELEMAHU:

Na zacetku nam Homer v nagovoru Muzi predstavi nekaj dogodivščin, ki so se zgodile Odiseju in njegovi posadki. Medtem, ko so drugi bojevniki že zdavnaj srečno prispeli domov, je Odisej še vedno zadržan na otoku nimfe Kalipso. Odisej se smili vsem bogovom razen Pozejdonu, ki se mu hoče maščevati kraje Heliove govedi.

Vendar na zborovanju bogov na Atenino pobudu končno odločijo, da bodo Odiseja le spustili domov. Sklenejo, da bo Hermes odnesel sporočilo Kalipsi, ki naj Odiseja izpusti. Atena pa na vsak način hoče sama oditi na Itaku in z nasveti pomagati Telemahu, da zbere pogum za potovanje v Pilos in Sparto. Atena se mu prikaže v obliki poglavarja Mentesa. Po obilni gostiji mu se mu Atena razkrije in ga prosi, naj ji pove, kaj se dogaja v hiši. Telemah ji vse pove in Atena mu predlaga, naj skliče naslednji dan ljudsko zborovanje, ter se pritoži, nato pa odpluje v Pilos in Sparto še po dodano pomoč.

ZBOROVANJE ITAČANOV. TELEMACHOS ODRINE NA POT:

Ta dan se zbere velika množica Itačanov, ki hočejo vedeti zakaj je Telemachos sklical zborovanje. Telemachos jih poziva, naj zapustijo njegov dom, ali pa jim bo nad glavo priklical božjo kazen. Zatem dva orla preletita trg, Aliterses pa napove skorajšno vrnitev Odiseja in jih roti, da naj nehajo z objestnim početjem snubcev. Snubci se mu smeji in od njega zopet zahtevajo, da si njegova mati poišče novega moža. Ko Telemachos uvidi, da to ne bo nikamor pripeljalo ovrže svoj predlog snubcem in jih prosi, da mu dajo ladjo, s katero bo lahko plul v Pilos in Sparto. Te pa se mu še vedno samo posmehujejo. Telemachos gre na obalo začne moliti. Prikaže se mu Atena in mu obljubi, da mu bo priskrbelo ladjo in posadko. Ko Telemachos snubcem pove, da bo izplul, še vedno naleti samo na posmeh. Navkljub vsemu, njegova volja ostane neomejana in še isti večer izpluje proti Pilosu.

DOGODKI V PILOSU:

Telemachos in Atena, ki z njim potuje kot Mentor, naletita na prijazen sprejem pri Nestorju in njegovih sinovih ravno, ko le ti opravljajo daritev Pozejdonu. Telemah Nestorju pove kdo je in zakaj je prišel. Prosi ga, naj mu pove vse, kar mu je znano o Odiseju. Nestor pravi da o tem ne ve nič, saj so se Ahajci večkrat razkropili. Po dolgem pogovoru z njim Telemah še ni prepričan ali bo zmožni brez pomoči pregnati snubce iz hiše. Naslednji dan se odpravi v Sparto.

POTOVANJE V ŠPARTO:

Telemah prispe na dvor ravno ob velikem slavu, proslavljali so namreč dvojno svatbo. Kralj Menelaj ga sprejme zelo prijazno. Čez nekaj časa pa začne Menelaj pripovedovati zanimive zgodbe svojega življenja. Tako omeni tudi

Odiseja in njegov pogum. Ko Telemah zasliši očetovo ime, se od žalosti razjoče. Menelaj sprevidi, kdo je njegov gost. Sklene, da se bo z njim resno pogovoril naslednji dan. Naslednje jutro Telemah Menelaju natančno opiše namen njegovega potovanja in stanje v domači hiši. Menelaj je ogorčen nad ravnanjem snubcev. Telemahu pove, da Odiseja zadržuje nimfa Kalipso, ki se je zaljubila vanj. Povabi ga, da pri njem prebije še kak dan, vendar se Telemahu mudi nazaj domov. Obljubi mu tudi bogato darilo, srebrn mešalnik, ki naj bi ga skoval sam Hefajst. Medtem pa snubci kujejo načrt, kako ustaviti Telemaha. Odločijo se, da mu bodo pripravili zasedo na poti domov.

VOTLINA KALIPSE. ODISEJEV SPLAV:

Kot smo že zvedeli, se bogovi odločijo, da mora Kalipso izpustiti Odiseja, in mu pomagati, da se vrne na rodno Itako. Tako Hermes prenese božje sporočilo Kalipsi. Nimfa sicer ukazu ne nasprotuje, vendar je vidno žalostna, da jo Odisej zapušča. Kalipso sicer skuša Odiseja zadržati, vendar ji to ne uspe. Odisej je odločen, da se bo vrnil domov. Ko Kalipso spredvidi, da ga na noben način ne more zadržati, mu pomaga narediti splav. Tako Odisej osemnajst dni pluje, ko končno na obzorju zagleda otok Fajakov. Tisti trenutek pa se zopet vmeša Posejdon, ki nad Odiseja pošlje velik vihar in Odiseju uniči splav. Odisej po bitki z valovi komaj doseže obalo, tam pa se na smrt utrujen zgrudi in zaspi.

ODISEJ IN NAVZIKAA:

Atena v sanjah naroči Navzikai, naj gre zjutraj z ostalimi dekleti prat perilo. Po končanem delu se dekleta usedejo k malici. Za sprostitev se malo žogajo. Nausikai pa po nesreči pade žoga v vodo. Tam najde nagega Odiseja, ki jo prosi vsaj za kakšno rjuho, da se ogrne in da naj mu pove, kam je sploh prišel.

ODISEJ NA POTI K ALKINOOU:

Odisej se napoti proti palači. Po poti ga Atena naredi nevidnega človeškim očem. Ko stopi v dvorano se obrne h kraljici. Takrat spet postane viden in kraljica ga vsa presenečena zagleda. On pa gre naprej do kralja. Le ta ga pogosti in mu obljubi, da mu bo njegov narod pomagal pri vrnitvi na Itako. Kraljica je začudena, ker ima Odisej obleko, ki jo je sama stkala. Tedaj ji Odisej pojasni, kako je prišel na otok. Pove, da ga je oblekla in nahranila Navzikaa. To pot ga kralj vpraša, če bi se želel omožiti z njegovo hčero Nausiko, toda Odisej vstraja le pri vrnitvi domov.

ODISEJ ALKINOOSOV GOST.

Kralj Alkinoos priredi gostijo na čast skrivnostnega gosta. Ko pa se le-ta konča Alkinoos vse povabi na tradicionalne atletske igre. Odiseja povabijo k sodelovanju, vendar le ta odkloni. Ko pa ga kasneje nek nadut atlet hudo užali, tega ne more kar tako prezreti. Na žalitev odgovoril tako, da pograbi disk, in ga zaluča tako daleč, kot ga doslej ni še nihče. Publika je osupla nad tem dejanjem. Po igrah se slavlje nadaljuje. Tako začnejo prepevati tudi razne pesmi. Nenadoma Odisej zasliši pesem o trojanskem konju in bitki za Trojo. Preplavijo ga spomini in čustva iz daljne preteklosti. Spomni se, koliko časa je že preteklo, odkar je nazadnje objel Penelopo, odkar je nazadnje stopil na rodno Itako. Ob vseh teh žalostnih spominih se razjoka. Zopet so vsi osupli. Ko se Odisej končno pomiri, ga zaprosijo, naj jim pove o svojem življenju, o svoji življenski poti.

ODISEJ PRIPOVEDUJE. KIKLOPI:

Odisej se v poslušalcem najprej razkrije in predstavi. Nato pa začne svojo pripoved. Izpred Troje je odplul z dvanajstimi ladjami in na svoji poti najprej porušil mesto Ismaros. Nato ga je pot zanesla na otok kiklopov. Ko si je namreč z možmi ogledoval Polifemovo votlino, jih je zasačil kiklop in jim zaprl vhod jame z velikansko skalo. Tako jih je imel za ujetnike, pravzaprav za živo hrano; ob vsakem obroku je namreč »požrl« dva izmed Odisejevih mož. Rešila jih je lahko le zvijača. In tako je Odisej Polifemu ponudil žlahtno kapljico in ga napil. Ko je kiklop zaspal, ga Odisej s pomočjo prijateljev z razbeljenim kolom oslepi. Polifem »ponori«, kriči od bolečine in išče krivca. Priseže, da Odisej in njegova posadka nikoli ne bodo živi zapustili te votline. A Odisej ima na zalogi novo zvijačo. Kiklop je namreč vsak dan spuščal svojo drobnico na pašo. In tako se Odisej skupaj s svojimi možmi nekega dne skrije pod ovce. Kljub velikemu tveganju srečno pobegnejo iz votline. Vendar Odiseju to ni dovolj. Ponovno skuša srečo in se Polifemu posmehuje. Kiklop v samem besu zaluča skalo proti Odisejevi ladji in jo le za malo zgreši. Na tem mestu pa Odisej naredi veliko napako, ki ga skozi celo zgodbo usodno spremlja. Tik pred odhodom namreč Odisej kiklopu zavpije svoje ime, da bo le-ta vedel, kdo ga je oslepil. Besen Polifem se v želji po maščevanju obrne na svojega očeta, Posejdona, in ga prosi naj Odiseja kar najstrožje kaznuje.

PRI AIOLU IN LAISTRIGONIH. KIRKA:

Odisej s svojo posadko prispe do otoka kjer prebiva bog vetra, Aiol. Ob poslavljanju mu le ta podari poseben meh, kjer so zbrani vsi vetrovi, razen tistega ki piha proti Itaki. Odisej neprestano pazi na meh, vendar ko že zagledajo domovino od otrujenosti zaspi. Nekaj nevoščljivih mornarjev, ki so mislili da Odisej skriva v mehu bogastvo, pa je meh odprlo. Vetrovi uidejo iz meha in jih zopet ponesejo nazaj do Aiolovega otoka. Tokrat pa naletijo na gluha ušesa. Na poti domov jih napadejo ljudožerski velikani Laistrigoni, ki jim uničijo kar enajst od dvanajstih ladij, Tako se le Odisej s svojo ladjo in posadko uspe rešiti. Pot jih vodi do Kirkinega otoka. Tam se razdelijo na dve skupini. Prva skupina odide do Kirkinega domovanja. Tam jih Kirka začara v pujse. Reši se le en mornar, ki to novico komaj sporoči Odiseju. Le ta se odpravi proti nimfinem domovanju. Na poti ga ustavi Hermes, ki mu da čarobno sredstvo, ki izniči Kirkinе čare. Odisej pride do Kirke, ki ga, ko uvidi svojo nemoč, pogosti in ga kasneje tudi izpusti skupaj s posadko. Svetuje mu, naj obišče podzemlje in poišče Teiresia, ter ga vpraša o njegovi prihodnosti.

V KRALJESTVU MRTVIH:

Ko pridejo v podzemlje naredijo vse tako, kot jim je naročila Kirka. Vse duše v Hadu hočejo piti kri žrtvenih ovac. Odisej jih odganja in se jih brani, dokler ne naleti na senco Teirezija, ki mu pove kaj se dogaja na rodni Itaki.

SIRENI. SKILA IN KARBIDA. HELIOVA GOVED:

Odisej posadki ne pove vsega o nevarnostih, ki prežijo nanje na preostanku poti domov. Prva nevarnost, ki jih je čakala so bile sirene. To so bile božanske deklice, z ribjim repom namesto nog, ki so s svojim prelepim in mamljivim petjem vabile mornarje k sebi, nato pa jih vodile v pogubo. Zato se Odisej odloči,

da bo posadki z voskom zamašil ušesa, sebe pa dal privezati na jambor; hotel je namreč slišati prelepe glasove siren. No, vse se srečno konča. Ko tako uspešno preplujejo območje siren, pridejo do razpotja. Na možnost sta bila samo dva prehoda. Eden mimo dveh skal Treskavk, ki se sami zapreta, če ladja pluje skozi, drugi pa mimo pošasti Skile in Karbide. Odisej izbere drugo pot mimo pošasti. Srečno se prebijejo mimo Karbide, vendar pa se pri Skili stvari zapletejo. Z ladje namreč potegne šest mož, ki so izgubljeni. Naduljejo plovbo. Kmalu priplujejo do otoka Trinakia, kjer Odisej že v naprej svari posadko pred pristankom. Ve namreč, da je na otoku Heliova goved, katero je prepovedano ubiti, ve pa tudi da so zaloge hrane na ladji že skoraj pošle. Tako pristanejo na otoku, kjer nekaj neposlušnih mornarjev ubije nekaj glav Heliosove govede. Helios, bog sonca, se razjarjen pritoži Zeusu in mu naroči, naj kaznuje Odiseja in njegovo posadko za zagrešeno dejanje. Tako jih med nadaljno plovbo zadane strašen vihar, v katerem preživi le Odisej. Srečno se reši na otok Oigigio, otok nimfe Kalipso.

SLOVO OD FAIAKOV. PRIHOD NA ITAKO. OBRAČUN S SNUBCI:

Faiaki so očarani nad Odisejevim pripovedovanjem. Vendar Odisej čaka le na odhod domov, zato se odpravi na ladjo, ki naj bi ga odpeljala na domačo Itako. Odisej, truden, na ladji zaspi in se sploh ne zaveda, kje je, ko se zjutraj zbudi na neznani obali. Faiaki so ga namreč izkrcali na zanj takrat neznanem otoku. Najprej sploh ne ve, kje je. Zave se šele ko Atena razkadi meglico, ki je prej obdajala mesto. Bila je Itaka. Atena razkrije Odiseju stanje, ki vlada v njegovi hiši. Odisej je obupan, vendar mu Atena razloži načrt, kako naj premaga snubce. Tako ga spremeni ga v berača in ga napoti k staremu svinjskemu pastirju. Ta Odiseja prepozna, mu priskrbi hrano, bivališče in topel plašč in mu izkaže popolno vdanost. Naslednji dan pride k njima Telemah in Odisej se mu da prepoznati. Skupaj s sinom se vrnete domov. Odisej najde hišo polno snubcev, ki se gostijo z njegovo lastnino. Odisej uspešno odigra vlogo berača. Ko pa mu njegova stara dovilja umiva noge, ga po stari brazgotini pod kolenom prepozna. Od presenečenja hoče zakričati, vendar jo Odisej v zadnjem trenutku zadrži. Medtem pa Penelopa razglasi, da se bo ponovno poročila. Sama je s poroko odlašala, kolikor se je le dalo, saj je upala na Odisejevo vrnitev. Tkala je namreč pogrebni prt za Odiseja, ki pa ga je ponoči ponovno razdirala. Snubcem se je zdelo čudno, kako da tkanje še ni končano, zato so podkupili neko deklo, ki je razkrila gospodarico. Vendar si Penelopa postavi zahtevo, da mora bodoči ženin opraviti preizkus. Poročila se bo le s tistim, ki bo z Odisejevim lokom ustreril skozi 12 sekirnih obročkov. Nobeden izmed snubcev ni mogel niti napeti loka, kaj šele ustreliti z njim. Nato pa se pojavi Odisej, kot navaden berač, in zaprosi za poskus. To mu tudi, sicer z velikim posmehom, odobrijo. Odisej vzame lok, ga lahkotno napne in s prvim strelom ustrelji skozi vseh dvanajst obročkov. Nato pa izpolni še zadnji del svojega načrta. Pobje namreč vse snubce, nato pa še vse nezveste služkinje. Končno se razkrije še Penelopi, ki je tako otopela od dolgega čakanja, da mu sprva sploh ne verjame. Zastavi mu vprašanje, katerega odgovor poznata le ona in pravi Odisej. Pošlje namreč eno izmed dekel naj Odiseju prinese njegov posteljnak. Odisej pa začuden zavrne ženo, saj sama ve, da je njegova postelja iz žive oljke in »bi moral biti človek vsaj

bog, da bi jo mogel po mili volji prestavljati«. Ko Penelopa zasliši te besede, se zgrudi k njegovim nogam in ga spozna za svojega davno izgubljenega moža.

Odiseja zajema 24 spevov, v katerih se stalno pojavlja heksameter ali šestomer. To je oblika verza, ki vsebuje 5 zaporednih daktilskih stopic, zadnja pa je trohej.

Osnovna shema heksametra:

-UU -UU -UU -UU -UU -U → nariši na tablo